

تحلیل استنادی و محتوایی مجله پزشکی هرمزگان ۱۳۸۹-۱۳۸۵

کیمیا زراعتکار^۱ نادر عالیشان کریمی^۲

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت اطلاعات سلامت، دانشگاه علوم پزشکی تهران^۲ دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)

مجله پزشکی هرمزگان سال هفدهم شماره اول فروردین و اردیبهشت ۹۲ صفحات ۶۰-۵۳

چکیده

مقدمه: تحلیل استنادی به عنوان شاخه‌ای معتبر از مطالعات کتابسنجی الگویی از رفتار اطلاع‌یابی مولفان و تحلیل محتوا نیز الگویی نویسنده‌ی مؤلفان را ارائه می‌دهد. هدف مطالعه حاضر، تحلیل استنادی و محتوایی مقالات چاپ شده در مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای ۱۳۸۹-۱۳۸۵ بوده است.

روش کار: در این مطالعه توصیفی، استنادها و محتوای ۲۱۱ مقاله منتشره در مجله پزشکی هرمزگان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روشهای آمار توصیفی نظیر توزیع فراوانی، درصد فراوانی و میانگین توسط نرم‌افزار SPSS 16 انجام شد.

نتایج: از ۱۶۸ استناد در ۲۱۱ مقاله منتشره در مجله پزشکی هرمزگان، بیشترین استنادات به مجلات (۷۸/۵۵٪)، از نظر شکل منبع به منابع چاپی (۹۸/۲۷٪) و از نظر زبان به منابع انگلیسی (۸۲/۵٪) بوده است. میانگین استناد برای هر مقاله ۹/۷ استناد و میزان خود استنادی مولفان (۱/۱۳٪) بوده است. از ۷۴۶ نویسنده در ۲۱۱ مقاله، بیشترین نویسندگان (۶۴/۴۵٪) مرد، بیشترین نویسندگان مسئول مقالات (۳۶/۹۶٪) با رتبه دانشگاهی استادیاری، بیشترین پذیرش مقاله با وابستگی سازمانی به دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان (۸۵ مورد) بوده است. بیشترین نوع مقالات پژوهشی اصیل (۹۶/۷۸٪)، بیشترین تعداد مقالات چاپ شده مربوط به سال ۱۳۸۵ (۴۹ مورد) و همچنین بیشترین شیوه تألیف مقالات به صورت گروهی (۹۵/۷٪) بوده است.

نتیجه‌گیری: هر چند مقالات منتشر شده در مجله پزشکی هرمزگان از نظر الگویی نویسنده‌ی از وضعیت مطلوبی برخوردارند، ولی با توجه به استفاده محدود از منابع روز آمد و پایین بودن میزان استفاده از منابع الکترونیکی اینطور به نظر می‌رسد که سازمان مادر نیاز به اتخاذ معیارهایی جهت بهبود الگویی رفتار اطلاع‌یابی مولفان دارد.

کلیدواژه‌ها: تحلیل استنادی - کتاب‌سنجی - تحلیل محتوا

نویسنده مسئول:
نادر عالیشان کریمی
دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)
مشهد - ایران
تلفن: +۹۸ ۹۳۶ ۵۲۸ ۰۰۰۰
پست الکترونیکی:
nashankarami@imamreza.ac.ir

دریافت مقاله: ۹۱/۷/۱ اصلاح نهایی: ۹۱/۹/۵ پذیرش مقاله: ۹۱/۹/۲۰

مقدمه:

مجلات علمی به عنوان یکی از ابزارهای کارآمد اطلاع‌رسانی و یکی از مشخصه‌های اصلی ورود یک نظام اجتماعی به دوره توسعه یافتگی تلقی می‌شوند و در شکل‌دهی به شبکه پیچیده تبادل اطلاعات در سطح جهان از نقش ویژه‌ای برخوردارند. این منابع به طور معمول نموداری از حیات علمی و به تعبیری نمایش دهنده ضریبان قلب حیات علمی آن جامعه به شمار می‌روند (۱).

بررسی گرایش پژوهشگران در استفاده از منابع اطلاعاتی علاوه بر شناسایی رفتار اطلاع‌یابی مولفان، معیاری برای محک زدن درجه اعتبار و اصالت مقاله علمی نیز به شمار می‌آید. (۲،۳). یکی از شیوه‌های بررسی گرایش پژوهشگران در استفاده از منابع اطلاعاتی روش تحلیل استنادی است که به عنوان شاخه‌ای معتبر از مطالعات کتابسنجی به بررسی استنادها و منابع به کار گرفته شده برای تألیف آن متون می‌پردازد و بدینوسیله الگوهای ارتباط علمی در حوزه‌های مختلف دانش را نمایان می‌سازد (۳).

انگلیسی به صورت جداگانه بر اساس تاریخ استنادها به صورت صعودی مرتب، سپس با استفاده از فراوانی تجمعی نقطه‌ای را که نصف استنادها در آن قرار داشتند، تعیین شد. هر چه نیمه عمر به منابع عدد کوچکتری باشد، یعنی از منابع روزآمد بیشتری استفاده و هر چه نیم عمر به منابع بزرگتر باشد یعنی از منابع قدیمی‌تری برای تألیف اثر علمی استفاده شده است (۷-۵).

نتایج:

یافته‌های این مطالعه در دو قسمت کلی آمده است: قسمت اول یافته‌های مربوط به تحلیل استنادی مقالات که نتایج مربوط به آن در جدول شماره ۱ و یافته‌های مربوط به تحلیل محتوایی مقالات که نتایج آن در جدول شماره ۲ ارائه شده‌اند.

الف) یافته‌های مربوط به تحلیل استنادی:

بنابر نتایج به دست آمده از تحلیل استنادی مقالات مجله پزشکی هرمزگان، در بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۸۹ جمعاً تعداد ۲۱۱ مقاله در ۲۰ شماره مجله پزشکی هرمزگان چاپ شده و مجموعاً ۴۱۶۸ استناد به منابع و ماخذ صورت گرفته است. یعنی به طور متوسط برای هر مقاله ۱۹/۷ استناد را می‌توان در نظر گرفت.

توزیع فراوانی استنادات این فصلنامه طی سالهای مذکور بر حسب نوع منبع حاکی از این است که بیشترین فراوانی به ترتیب مربوط به مجلات (۷۸/۵۵ درصد) کتابها (۱۳/۸۴ درصد) و سایر منابع (۷/۶۱ درصد) می‌باشد. همچنین بیشترین توزیع فراوانی منابع متعلق به زبان انگلیسی (۸۲/۵ درصد) و بیشترین شکل منبع مورد استفاده مربوط به منابع چاپی (۹۸/۲۷ درصد) می‌باشد.

میزان خود استنادی نویسندگان مقالات به تألیفات قبلی خود ۶۸ مورد (۱/۶۳ درصد) و میزان خود استنادی نویسندگان مقالات به مجله پزشکی هرمزگان ۱۳ مورد (۰/۳۱ درصد) از کل استنادها را به خود اختصاص می‌دهد.

طبق نتایج حاصله، نیم عمر مجلات فارسی و انگلیسی به ترتیب ۶ سال و ۱۰ سال محاسبه شد. همچنین نیم عمر کتابهای فارسی و انگلیسی به ترتیب ۷ سال و ۹ سال بود.

مجله پزشکی هرمزگان نشریه‌ای علمی پژوهشی است که به صورت دوماهنامه به منظور تبادل آخرین یافته‌های علمی در مورد جنبه‌های گوناگون علوم پزشکی در قالب مقالات اصیل، مقالات مروری و گزارش موردی توسط دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان از سال ۱۳۷۹ منتشر و در پایگاه‌های مختلفی نظیر SID, EMRO, Magiran, Indexcopernicus نمایه می‌شود (۴). با توجه به بیش از یک دهه فعالیت تا کنون، هیچگونه پژوهشی در مورد این مجله صورت نگرفته است. بنابراین در این مطالعه مقالات منتشره در مجله پزشکی هرمزگان طی دوره پنج ساله ۱۳۸۵-۱۳۸۹ به شیوه تحلیل استنادی و محتوایی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد تا بدینوسیله الگوی رفتار اطلاع‌یابی نویسندگان، همچنین الگوی نویسندگی و همکاری گروهی مولفان در بازه زمانی مذکور بررسی و با ارائه نمایی از روند و قالب کلی مجله و نقاط قوت و ضعف احتمالی، مجله را در راه رسیدن به اهدافش یاری کند.

روش کار:

در این مطالعه توصیفی، فهرست منابع و ماخذ و صفحه عنوان کلیه ۲۱۱ مقالات چاپ شده در مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای ۸۹-۱۳۸۵ با مراجعه به وب سایت مجله گردآوری و به منظور بازیابی سریعتر اطلاعات کد بی نظیری به هر عنوان مقاله و کلیه استنادهای هر مقاله اختصاص داده شد.

داده‌های مورد نیاز (در خصوص نوع مقالات، نویسندگان و استنادهای هر یک از مقالات با مراجعه به صفحه عنوان و فهرست منابع و ماخذ تک تک عناوین مقالات مذکور استخراج و در بانک اطلاعاتی ویژه‌ای که با استفاده از برنامه نرم افزاری Access 2007 طراحی شده بود، ذخیره گردید.

اطلاعات گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS 16 و روشهای آمار توصیفی نظیر توزیع فراوانی، درصد فراوانی، فراوانی تجمعی و میانگین مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

در این مطالعه به منظور تعیین سن استنادها، نیم عمر مجلات و کتابها محاسبه شد. نیم عمر به مدت زمانی اطلاق می‌شود که نیمی از منابع استناد شده در آن مدت منتشر شده باشد. بدین منظور ابتدا استنادهای مربوط به مجلات و کتابهای فارسی و

جدول شماره ۱- یافته‌های مربوط به تحلیل استنادی مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای ۱۳۸۵-۱۳۸۹

شاخص مورد بررسی	فراوانی	درصد	پراستنادترین مجلات انگلیسی (۱۰ عنوان برتر)
کل استنادها	۴۱۶۸	-	Diabetes Care (40)
کل مقالات	۲۱۱	-	Obstet Gynecol (31)
میانگین استناد برای هر مقاله	۱۹/۷	-	Am J Obstet Gynecol (30)
فارسی	۶۸۴	۱۶/۴	Lancet (28)
انگلیسی	۳۴۸۴	۸۳/۵	N Eng J Med (28)
مجله	۳۲۷۴	۷۸/۵۵	JAMA (25)
کتاب	۵۷۷	۱۳/۸۴	Circulation (23)
پایان نامه	۷۸	۱/۸۷	Stroke (21)
اینترنت	۷۲	۱/۷۳	Pediatrics (20)
مقاله کنگره	۵۴	۱/۲۹	BMJ (19)
گزارش	۳۴	۰/۸۳	
سایر	۷۹	۱/۸۹	
چاپی	۴۰۹۶	۹۸/۲۷	
الکترونیکی	۷۲	۱/۷۳	
خوداستنادی به مجله پزشکی هرمزگان	۱۳	۰/۳۱	پراستنادترین مجلات فارسی (۱۰ عنوان برتر)
خوداستنادی به تألیفات قبلی مؤلفان	۶۸	۱/۶۳	مجله دانشگاه علوم پزشکی قزوین (۱۷)
			مجله پزشکی هرمزگان (۱۳)
			مجله دانشگاه علوم پزشکی یزد (۱۲)
			مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان (۱۰)
			مجله دانشگاه علوم بابل (۱۰)
			مجله دانشگاه علوم پزشکی یاسوج (۱۰)
			مجله دانشگاه علوم پزشکی کردستان (۸)
			فصلنامه اندیشه و رفتار (۷)
			مجله دانشگاه علوم پزشکی سمنان (۷)
			مجله دانشگاه علوم پزشکی کرمان (۶)

طبق نتایج حاصل از جدول شماره ۱، پراستنادترین عناوین مجلات انگلیسی پس از بررسی و شمارش استنادها به ترتیب رتبه اول تا سوم عبارت بودند از: Diabetes (۴۰)، Obstet Gynecol (۳۱)، Am J Obstet Gynecol (۳۰). همچنین پراستنادترین عناوین مجلات فارسی پس از بررسی و شمارش استنادها به ترتیب رتبه اول تا سوم عبارت بودند از: مجله دانشگاه علوم پزشکی قزوین، مجله دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان (۱۲)، مجله دانشگاه علوم پزشکی یزد (۱۱).

ب) یافته‌های مربوط به تحلیل محتوایی:

بنابر نتایج به دست آمده از تحلیل محتوایی مقالات مجله پزشکی هرمزگان در بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۸۹ جمعاً تعداد ۲۱۱ مقاله در ۲۰ شماره مجله پزشکی هرمزگان چاپ شده که بیشترین میزان چاپ مقالات (n=۴۹) مربوط به سال ۱۳۸۵ و کمترین آنها (n=۳۹) مربوط به سالهای ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ بوده است. هرچند تعداد مقالات منتشره مجله پزشکی هرمزگان در سال ۱۳۸۹ (n=۴۴) نسبت به سالهای قبل از افزایش نسبی برخوردار بوده است.

جدول شماره ۲- یافته‌های مربوط به تحلیل محتوایی مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای ۱۳۸۵-۱۳۸۹

مقالات	تعداد	درصد	نویسندگان	تعداد	درصد
سال ۸۵	۴۹	۲۳/۲۲	سال ۸۵	۱۵۲	۲۰/۴۰
سال ۸۶	۳۹	۱۸/۴۹	سال ۸۶	۱۳۹	۱۸/۶۲
سال ۸۷	۳۹	۱۸/۴۹	سال ۸۷	۱۵۷	۲۱/۰۴
سال ۸۸	۴۰	۱۸/۹۰	سال ۸۸	۱۳۱	۱۷/۵۶
سال ۸۹	۴۴	۲۰/۸۵	سال ۸۹	۱۶۷	۲۳/۳۸
جمع	۲۱۱	۱۰۰	جمع	۷۴۶	۱۰۰
نوع مقالات					
پژوهشی اصیل	۲۰۴	۹۶/۶۸	مرد	۱۳۶	۶۴/۴۵
گزارش موردی	۴	۱/۸۹	زن	۷۵	۳۵/۵۵
مقاله مروری	۳	۱/۶۳	جمع	۲۱۱	۱۰۰
شیوه تألیف					
انفرادی	۹	۴/۳	رتبه علمی نویسندگان مسئول	تعداد	درصد
گروهی	۲۰۲	۹۵/۷	استاد تمام	۱	۰/۴۷
			دانشیار	۳۰	۱۴/۳۵
			استادیار	۷۸	۳۶/۹۶
			مربی	۵۷	۲۷/۰۲
			کارشناس ارشد	۱۳	۶/۱۶
			پژشک عمومی	۲۴	۱۱/۳۷
			متخصص	۱	۰/۴۷
			دانشجوی دکترا	۳	۱/۴۲
			کارشناس	۲	۰/۹۴
			نامشخص	۲	۰/۹۴
روش مطالعه					
آزمایشگاهی	۱	۰/۴۷	وابستگی سازمانی نویسندگان مسئول	تعداد	درصد
اپیدمیولوژیکی	۲	۰/۹۴	دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان	۸۵	۴۰/۲۸
تجربی	۲۳	۱۰/۹۰	دانشگاههای تیپ ۱	۷۰	۳۳/۲۰
نیمه تجربی	۸	۳/۷۹	دانشگاههای تیپ ۲	۳۸	۱۸
توصیفی	۷۱	۳۳/۶۹	دانشگاههای تیپ ۳	۹	۴/۳۶
تحلیلی	۱۰	۴/۷۴	سایر	۹	۴/۳۶
مقطعی	۳۹	۱۸/۴۸			
مورد شاهدهی	۱۷	۸/۰۵			
کارآزمایی بالینی	۱۷	۸/۰۵			
کوهورت	۲	۰/۹۴			
سایر	۱۱	۵/۲۱			
نامشخص	۱۰	۴/۷۴			
نوع حمایت از مطالعات					
معاونت پژوهشی دانشگاهها	۲۷	۱۲/۹۷	وابستگی سازمانی نویسندگان مسئول	تعداد	درصد
مراکز تحقیقاتی	۲۱	۹/۷۹	دانشگاههای تیپ ۱	۷۰	۳۳/۲۰
پایان نامه دانشجویی	۲	۰/۹۴	دانشگاههای تیپ ۲	۳۸	۱۸
نامشخص	۱۶۱	۷۶/۳۰	دانشگاههای تیپ ۳	۹	۴/۳۶
			سایر	۹	۴/۳۶
مطالعات انجام شده					
حاصل مشارکت بین دانشگاهی	۷۴	۳۵/۰۷			
هر کدام حاصل کار یک دانشگاه	۱۳۷	۶۹/۹۳			

دانشگاههای علوم پزشکی تیب دو ($n=38$) و دانشگاههای علوم پزشکی تیب سه ($n=9$) و سایر دانشگاهها ($n=9$) بوده‌اند. طبق یافته‌ها، میزان فراوانی نویسندگان مسئول مقالات بر حسب رتبه علمی دانشگاهی نیز به ترتیب رتبه‌های اول تا سوم مربوط به افراد با رتبه استادیاری (۳۶/۹۶ درصد)، مربی (۲۷/۰۲ درصد) و دانشیاری (۱۴/۲۵ درصد) بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری:

مطالعات تحلیل استنادی یکی از رایج‌ترین تکنیک‌های علم‌سنجی است که به ارائه تصویری از روابط بین تولیدات علمی جدید و اطلاعات از پیش تولید شده می‌پردازد. با توجه به روند روزافزون توسعه علم و دانش و نیاز تولید کنندگان آنها به بررسی و تحلیل متون علمی، تحلیل استنادی به عنوان یکی از روشهای کمی علم‌سنجی شرایط لازم را برای بررسی مسیر توسعه تکررات علمی، انجام ارزیابی‌های کمی و کیفی پژوهشگران، انتشارات و مؤسسات علمی مهیا می‌کند (۸). نتایج حاصل از مطالعه حاضر که به شیوه تحلیل استنادی به بررسی الگوی استناددهی و رفتار اطلاع‌یابی مؤلفان و با استفاده از روش تحلیل محتوا به بررسی الگوی نویسندگی و همکاری گروهی نویسندگان در تألیف مقالات مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای ۸۹-۱۳۸۵ پرداخته در جداول شماره ۱ و ۲ به تفصیل بیان شده که در این بخش تنها موارد مهم‌تر آن به بحث گذاشته می‌شود.

طبق نتایج بدست آمده از این پژوهش، بیشترین میزان استناد به منابع انگلیسی زبان (۸۳/۵ درصد) و بر حسب نوع منبع مربوط به مجلات (۷۸/۵۵ درصد) می‌باشد که این یافته‌ها با تحقیقات پیشین در حوزه علوم اعم از علوم پزشکی و علوم محض مطابقت دارد که علت این امر می‌تواند احتمالاً به دلایلی نظیر انجام پژوهش‌های بیشتر به زبان انگلیسی، عدم آگاهی از وجود پایگاههای اطلاعاتی فارسی، ناآشنایی با روشهای جست و جو در این پایگاهها و جامعیت ناکافی برخی از پایگاههای فارسی موجود در کشور باشد (۱۱-۱۳). همچنین از مجموع ۲۱۱ مقاله منتشره در مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای مورد پژوهش بیشترین سهم مقالات منتشره مربوط به مقالات پژوهشی اصیل (Original Articles) با فراوانی ۲۰۴ مقاله (۹۶/۸ درصد) سپس گزارش موردی (Case Reports) با فراوانی ۴ مقاله (۱/۸۹ درصد) بوده

از مجموع ۲۱۱ مقاله منتشره تعداد ۲۰۲ مقاله حاصل مشارکت گروهی (۹۵/۷ درصد) و تنها ۹ مقاله (۴/۳ درصد) به صورت انفرادی تألیف شده‌اند. همچنین بنابر نتایج حاصله تعداد ۷۴ مقاله (۳۵/۰۷ درصد) حاصل مشارکت بین دانشگاهها بوده و ۱۳۷ مقاله (۶۴/۹۳ درصد) دیگر، هر کدام توسط پژوهشگرانی از یک دانشگاه تألیف شده‌اند.

طبق نتایج مطالعه فعلی، تنها ۲۷ مورد (۱۲/۹۷ درصد) مقالات حاصل طرح‌های پژوهشی مصوب در دانشگاههای علوم پزشکی کشور بوده که با حمایت مالی معاونتهای پژوهشی این مراکز انجام شده‌اند. ۲۱ مورد (۹/۷۹ درصد) مقالات، حاصل پژوهشهای انجام شده توسط پژوهشگران شاغل در مراکز تحقیقاتی وابسته به دانشگاههای علوم پزشکی کشور و تنها ۲ مورد (۰/۹۴ درصد) حاصل پایان‌نامه دانشجویی مقاطع تحصیلات تکمیلی است. در ۱۶۱ مطالعه (۷۶/۳۰ درصد) باقیمانده هم نوع حمایت صورت گرفته مشخص نشده است. همچنین نتایج حاصله از پژوهش حاکی از این است که بیشترین سهم مقالات منتشره به ترتیب مربوط به مقالات پژوهشی اصیل (Original Articles) با فراوانی ۲۰۴ مقاله (۹۶/۸ درصد)، گزارش موردی (Case Reports) با فراوانی ۴ مقاله (۱/۸۹ درصد) و مقالات مروری (Review Articles) با فراوانی ۳ مقاله (۱/۴۳ درصد) بوده است.

بنابر یافته‌های مطالعه فعلی، بیشترین روش مطالعه بکار گرفته شده در مقالات مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای ۸۹-۱۳۸۵ به ترتیب رتبه اول تا سوم عبارت بودند از روش توصیفی ($n=71$)، روش مقطعی ($n=39$) و روش تجربی ($n=23$).

بر اساس نتایج به دست آمده مجموعاً ۷۴۶ نفر (۲۱۱ نفر نویسنده مسئول و ۵۳۵ نفر نویسنده همکار) برای تألیف مقالات مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای پژوهش همکاری داشته‌اند که میزان مشارکت نویسندگان مسئول بر حسب جنس حاکی از مشارکت بیشتر مردان ($n=136$) نسبت به زنان ($n=75$) بوده است. از نظر وابستگی سازمانی (Affiliation) نویسندگان مقالات منتشر شده طی سالهای مورد پژوهش، جایگاه اول مربوط به دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان با تعداد ۸۵ مقاله و سپس به ترتیب دانشگاههای علوم پزشکی تیب یک ($n=70$).

استادبازی، مربی و دانشیاری است. در حالی که کمترین میزان مشارکت افراد مربوط به رتبه دانشگاهی استاد تمام و افراد با مدرک کارشناسی است. از آنجایی که ارتقاء افراد به رتبه‌های علمی بالاتر منوط به ارائه تولیدات علمی بیشتر است، مشارکت آنها هم در تولید مقالات فصلنامه بیشتر بوده است. ولی در افرادی با رتبه دانشگاهی استادی که به آخرین درجه رتبه علمی رسیده‌اند و دیگر انگیزه‌ای برای ارتقاء به رتبه علمی بالاتر ندارند، میزان مشارکت آنها هم در تولید مقالات کمتر بوده است. بالاتر بودن میزان مشارکت استادیاران نسبت به دیگر رتبه‌های علمی هم می‌تواند به علت بیشتر بودن تعداد استادیاران نسبت به دیگر رتبه‌های علمی در دانشگاهها و مشارکت بیشتر آنها با دانشجویان تحصیلات تکمیلی در انجام طرحها و پایان نامه باشد (۱۰).

بنابر یافته‌های پژوهش، از نظر وابستگی سازمانی (Affiliation) نویسندگان مقالات منتشر شده طی سالهای مورد مطالعه، جایگاه اول مربوط به دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان با تعداد ۸۵ مقاله (۳۹/۳ درصد) می‌باشد که این مسأله با توجه به اینکه مجله پزشکی هرمزگان تنها مجله تخصصی منتشره این دانشگاه است، کاملاً بدیهی است که بیشترین میزان چاپ مقالات هم مربوط به پژوهشگران و محققین این دانشگاه باشد. پس از آن بیشترین میزان مشارکت به ترتیب مربوط به دانشگاههای علوم پزشکی تپ یک، دانشگاه های علوم پزشکی تپ دو و دانشگاههای علوم پزشکی تپ سه و سایر دانشگاهها بوده است. در واقع هرچه نویسندگان مسئول مقالات از نظر وابستگی سازمانی به دانشگاههای علوم پزشکی با رتبه علمی و نمره ارزشیابی بالاتری برخوردار بوده‌اند، میزان چاپ مقالات آنها هم در مجله پزشکی هرمزگان بیشتر بوده است و بالعکس.

در مجموع این طور می‌توان نتیجه گرفت که مقالات مجله پزشکی هرمزگان از نظر الگوی نویسندگی و همکاری گروهی طی سالهای ۸۹-۱۳۸۵ از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده‌اند، هرچند به منظور بهبود الگوی استناددهی و رفتار اطلاع‌یابی کاربران نیز می‌تواند با لحاظ موارد ذیل شرایط لازم جهت نمایه شدن در بانکهای اطلاعاتی معتبر جهانی را دارا شود:

- الزام نویسندگان مقالات به استفاده از منابع روز آمد، جاری و الکترونیکی به عنوان شاخص اصلی پذیرش و چاپ مقاله در فرآیند ارزیابی و داوری مقالات مجله پزشکی هرمزگان

که با یافته‌های علی گل و همکاران مطابقت دارد. میزان بالای مقالات پژوهشی اصیل نشان دهنده علاقه پژوهشگران به تولید علم دست اول است هر چند پایین بودن میزان مقالات گزارش موردی نیز ممکن است به علت ضعف ارتباط دانشگاه با صنعت باشد (۹). همچنین طبق یافته‌های مطالعه حاضر بیشترین شیوه تألیف مقالات به صورت گروهی (۹۵/۷ درصد) و ۷۴ مورد از مجموع مقالات منتشره (۳۵/۹۵ درصد) مطالعات حاصل مشارکت دانشگاههای علوم پزشکی کشور با یکدیگر یا سایر دانشگاهها بوده که این مسأله می‌تواند بیانگر آگاهی پژوهشگران نسبت به مزایای همکاری گروهی و ارتباطات علمی نسبتاً مناسبی بین دانشگاهها و پژوهشگران باشد.

بنابر یافته‌های پژوهش حاضر، میزان استناد به منابع چاپی (۹۸/۲۷ درصد) در مقایسه با میزان استناد به منابع الکترونیکی (۱/۷۳ درصد) بسیار بالاتر است. همچنین نیم عمر مجلات فارسی و انگلیسی به ترتیب عبارت بود از ۶ و ۱۰ سال. همانطور که قبلاً بیان شد هر چه میزان نیم عمر منابع اطلاعاتی کمتر باشد، میزان استناد به منابع جاری و روز آمد بیشتر است و بالعکس (۷). این بدین معنی است که میزان استفاده از منابع جاری و روزآمد در مقالات تألیفی مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای ۸۹-۱۳۸۵ بسیار کم بوده است. هرچند علیرغم تحول چشم‌گیر در تأمین منابع الکترونیکی طی سالهای اخیر، خصوصاً پس از برقراری کنسرسیوم کتابخانه دیجیتال ملی پزشکی، انتظار می‌رفت میزان بهره‌گیری از منابع الکترونیکی و روزآمد در تألیف مقالات مجله پزشکی هرمزگان از رشد فزاینده‌ای برخوردار باشد که عدم تحقق این مسئله می‌تواند به دلایلی نظیر عدم آشنایی کافی محققین با منابع موجود در INLM، ناکافی بودن منابع موجود در INLM و عدم تطبیق با نیازهای اطلاعاتی کاربران، عدم آشنایی با شیوه‌های بازیابی و جستجوی اطلاعات در پایگاههای اطلاعاتی، عدم بهره‌گیری از خدمات تحویل مدرک (Document Delivery) به عنوان مکمل INLM و ناآشنایی پژوهشگران با شیوه های رفرانس‌نویسی منابع الکترونیکی و حتی عدم دسترسی به Full-Text مقالات مربوط باشد.

طبق نتایج حاصله از این مطالعه بیشترین فراوانی نویسندگان مسئول مقالات مجله پزشکی هرمزگان طی سالهای ۸۹-۱۳۸۵ بر حسب رتبه علمی به ترتیب جایگاه اول تا سوم مربوط به رتبه

- انتشار نشریات علمی تخصصی جدید با توجه به پتانسیل موجود برای انتشار تولیدات علمی پژوهشگران و اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان.
- طراحی الگوی تحلیل استنادی و محتوایی مجله پزشکی هرمزگان به صورت دوره‌ای به منظور بررسی پیوسته و مقایسه تغییرات هر دوره با دوره‌های قبلی.

سپاسگزاری:

این مقاله حاصل طرح پژوهشی شماره ۹۰۲۹ مصوب ۱۳۹۰/۳/۱ دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان می‌باشد. بدینوسیله از همه افرادی که در انجام این مطالعه با پژوهشگران همکاری به عمل آورده‌اند، تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

- برگزاری کارگاه‌های عملی با کیفیت مناسب در زمینه جستجو و بازیابی پایگاه‌های اطلاعاتی، بهره‌گیری از خدمات تحویل مدرک Document Delivery و برگزاری کارگاه‌های رفرانس نویسی منابع الکترونیکی.
- اتخاذ شیوه یکسان در نوشتن روش‌های مطالعه، سازمان‌دهی، نوع مقاله و بازنگری در شیوه ارائه اطلاعات صفحه عنوان مقالات اعم از روش مطالعه، انتخاب کلید واژه‌های مقالات بر اساس اصطلاح‌نامه پزشکی معتبر.
- اتخاذ شیوه یکسان در نوشتن منابع و ماخذ مجله پزشکی هرمزگان مطابق دستورالعمل نویسندگان مجله و در غیر این صورت تغییر دستورالعمل نویسندگان با شیوه عملی رفرانس نویسی فعلی.

References

منابع

1. Alijani R, Karami M, Mohamadi F. A Bibliometric study of " Informology Quarterly ". *Book Quarterly*. 2010; 2:75-86. [Persian]
2. Jalalzadeh S. Surveying medical quarterly of Tabriz University of medical sciences authors trends in using information resources during (2004-2008). *Scientific Communication*. 2011;20:1-7. [Persian]
3. Khaje Jahantighi Z. Citation analysis of nursing and midwifery journal articles during 1384-1388 (Shahid Beheshti Medical Sciences University). *Scientific Communication*. 2012; 19:1-7. [Persian]
4. Available from: URL: <http://hmj.hbi.ir> (Cited 2012 July 25).
5. Kianmehr E. Citation analysis of articles published in the Iranian library and information journals during 1375-1382. *Book Quarterly*. 2007;70:101-122. [Persian]
6. Shahriari P. Citation analysis of the articles published in information science quarterly (1972-2002). *Book Quarterly*. 2006;67:89-102. [Persian]
7. Tavasouli M, Davari DoulatAbadi N, Shahi M. A citation analysis of specialty dissertations in Hormozgan University of medical sciences. *Bimonthly Journal of Hormozgan University of Medical Sciences*. 2008;12:201-206. [Persian]
8. Chavoshi NajafAbadi Z, Shabani A. A study on the concepts, definitions and functions of citation analysis in Scintometrics domain. *Quarterly Journal of Epistemology*. 2009;2:15-24. [Persian]
9. Aligol M, Amanollahi A, Farshad A. A Citation and quantitative analysis for articles of scientific research journal "Salamat kar-e-Iran". *Iran Occupational Health*. 2011;8:5-13. [Persian]
10. Ghahnaviyeh H, Movahedi F, Yarmohammadian MH, Ajami S. Content and citation analysis of articles published in the journal of " health Information management". *Health Information Management*. 2011;8:82-89. [Persian]
11. Maghsoudi Darieh R. Citation analysis of refernces of articles published in librarianship journals (2001-2004). *Book Quarterly*. 2008;73:73-88. [Persian]
12. Mahmoudi Z, Okhovati M. Citation analysis of articles appearing in five Persian languages scientific journals on library & information sciences from 2002-2006. *Information Sciences and Technology*. 2009;24:49-69. [Persian]
13. Rezaeian F, Osareh F. Citation analysis of post-graduate students thesis of medical school of Ahwaz Jundishapur University of Medical Sciences in 1999-2011. *Jentashapir*. 2012;3:361-371. [Persian]

Citation and content analysis of Hormozgan Medical Journal

K. Zeraatkar, PhD Student¹ N. Alishan karami, PhD Student²

PhD Student in Library and Health Information Management¹, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran. PhD Student in Library and Information Science², International University of Imam Reza, Mashhad, Iran.

(Received 22 Sep, 2012 Accepted 10 Dec, 2012)

ABSTRACT

Introduction: One of the most important branches of scientometrics is citation analysis which offers patterns showing authors' information searching behavior and authors' authorship. Citation Analysis provides a pattern of authors' Information-seeking behavior and also Content Analysis provides a pattern of authorship. This study aimed to analyze the citations and content of published articles in the Hormozgan Medical Journal (HMJ) from 2006 to 2011.

Methods: In this descriptive study, the citation and content of 211 published articles in the HMJ during 2006-2011 were analyzed. Data analysis was done by SPSS-16 using descriptive statistical methods.

Results: Out of 4168 citations in 211 published articles from the view point of citations to the type, the shape and the language of the resources, the maximum were for journals (78.55%), print material (98.27%) and English language (83.5%). The mean of citations for each article was 19.7 and authors' self-citation was (1.63%). Out of 746 authors in 211 published articles most of them were male (64.45%), most of corresponding -authors were assistant – professors (36.96%) and most of them were affiliated to HUMS (85 titles). Most type of articles were original articles (96.68%), maximum number of articles were published in 2006 (49 titles) and most of them were written by more than one author (95.7%).

Conclusion: Although published articles in HMJ have had an acceptable condition from the view point of authorship pattern, considering limited usage of up-to-date and electronic resources, it seems the affiliated organization needs to take measures for improving the authors' pattern of information-seeking behavior.

Correspondence:
N. Alishan karami, PhD Student,
Library and Information
Department Internal,
University of Imam Reza,
Mashhad, Iran
Tel: +98 9365280050
Email:
n.alishankarami@imamreza.ac.ir

Key words: Citation Analysis – Bibliometrics – Content Analysis